

El registre col·loquial i el doblatge

Rosa Agost Canós i Isabel García Izquierdo

Universitat Jaume I de Castelló de la Plana

Une même réalité, un même cas, peut être reinterprété différemment dans différentes formes artistiques et chaque oeuvre peut mettre en valeur d'autres aspects d'un même contenu (Balasz, 1979, *Le cinéma. Nature et évolution d'un art nouveau*).

Aquest fragment pot introduir-nos dins una de les modalitats complexes de la traducció: el doblatge, amb tota la seva dificultat i tota la polèmica que suscita. Encara que Balasz es referia exclusivament al cinema sense tractar el tema del multilingüisme, nosaltres aplicarem la seva idea a un producte televisiu exportable, amb la qual cosa ens situem dins el problema de les llengües, les cultures i, fins i tot, l'economia.

1. OBJECTIU

El nostre objectiu és intentar trobar normes i estratègies de doblatge pel que fa a les sèries juvenils, a partir de l'exemple concret de les traduccions al català i a l'espanyol de la sèrie francesa *Premiers baisers*. També tractarem d'observar i descriure com aqueixes traduccions han estat dutes a terme, quins han estat els problemes plantejats i com la situació cultural, política i lingüística influeix en el resultat final de la traducció. Tenint en compte el seu caràcter juvenil, també intentarem d'aprofundir en alguns aspectes del llenguatge que li és propi, tot analitzant les equivalències a les quals s'ha arribat en les versions catalana i espanyola.

2. SITUACIÓ ACTUAL DELS ESTUDIS DE TRADUCCIÓ CINEMATogrÀFICA

Els estudis de traducció cinematogràfica constitueixen un camp que comença a fer-se present en la traductologia. Els mitjans de comunicació de masses han creat una nova situació cultural, en la qual la traducció té un paper fonamental. L'estandardització de les llengües de relació internacional es veu enfrontada a la resta de llengües i a l'interès d'aquestes llengües per no cedir a un aparent discurs monolingüe. En aquest marc, el cinema i la televisió han esdevingut l'objecte d'estudi. Atès que excediria el nostre propòsit presentar aquí un estat de la qüestió exhaustiu, remetem el lector als treballs que se citen en l'apartat de notes.¹

3. EL CINEMA I LA TELEVISIÓ A L'ESTAT ESPANYOL²

Amb la instauració de l'estat de les autonomies a l'estat espanyol queda reconegut el seu caràcter multicultural, constituït per nacionalitats històriques que, en la majoria dels casos, tenen una llengua pròpia com a nota distintiva d'identitat. Aquest procés polític afavorirà l'aparició de les diferents televisions autonòmiques, que impulsaran de forma més eficaç la normalització i la difusió de la llengua pròpia.

La televisió catalana va iniciar aquest projecte amb un eslògan comú a tots els catalans: *TV3, la nostra televisió*. A pesar de ser una televisió que parla exclusivament en català, va tenir, des dels seus inicis, uns índexs d'audiència molt elevats i una gran popularitat. La raó principal es basava en el fet que els telespectadors catalans coneixien i utilitzaven realment la llengua catalana en tots els registres socials. Precisament aquí comencen les diferències entre les diverses nacionalitats de l'estat espanyol, ja que a la resta de les comunitats històriques no existeix el mateix grau de coneixement de la llengua específica. A Euskadi, només parla l'èuscar un 15% de la població. La televisió ha assumit el paper d'impulsora i de difusora d'una llengua quasi extingida.

No obstant això, encara que en un principi les televisions pretenien potenciar la cultura pròpia, no han pogut sostroure's a la temptació de l'audiència i de la rendibilitat. La competitivitat amb els altres canals ha comportat l'adquisició de programes estrangers, pel·lícules americanes, telenovel·les, etc. *Dallas*, per exemple, va esdevenir, en el seu moment, el programa més representatiu de les televisions basca, catalana i gallega. I tal com assenyala Fabbri (1991: 66): "In ogni singolo caso debitamente doppiato nella lingua della Comunità Autonoma: la propria lingua al servizio della cultura (?) U.S.A.". En aquest sentit, ens agradaria referir-nos breument al cas valencià, ja que

moltes d'aquestes sèries es doblen, no al català sinó a l'espanyol, la qual cosa complica encara més la situació. Un exemple molt actual seria la sèrie *The Bold and the Beautiful*, traduïda com *Belleza y poder*, o el de la sèrie que ens servirà per a exemplificar aquest treball, *Premiers baisers*, emesa en versió espanyola pel Canal 9.

4. COMENTARI DE *PREMIERS BAISERS*

4.1. *Presentació del corpus*

Premiers baisers conta la història d'un grup d'amics, adolescents d'uns 16 anys, que viuen a París. Pertanyen a la classe mitjana, són els fills de la generació que va presenciar els esdeveniments del mític 68. Al llarg dels capítols, se'ns mostren les històries d'amor, les amistats, els problemes a l'institut, la manera de viure, els gustos d'aquests personatges.³

4.2. *Macroanàlisi*

Per tal de poder determinar la importància de la sèrie, el públic al qual anava destinada, les condicions de producció i distribució, les diferents versions realitzades o, fins i tot, un ventall de qüestions relacionades amb aspectes de política lingüística, vam contactar amb l'empresa productora (A. B. Productions, de París). Així mateix, vam tenir contacte amb les diferents televisions autonòmiques, per tal que ens proporcionessin índexs d'audiència i altres dades generals, com ara si la sèrie s'havia doblat a les diferents llengües de l'estat espanyol, quin era el títol en cada cas, si hi havia o no un assessor lingüístic, si es mantenia la música original o hi havia hagut alguna adaptació, etc. De fet, considerem que han estat molt valuoses les converses mantingudes amb els traductors a l'espanyol i al català i les seves aportacions; així mateix, la visita a alguns estudis de doblatge i les converses amb assessors lingüístics i directores de doblatge, ens van ajudar a formular les hipòtesis i a matisar algunes de les nostres conclusions.

Respecte dels índexs d'audiència facilitats per les diferents televisions i altres dades com ara el títol, dades d'emissió, etc., els resultats obtinguts són els següents:

- Departamento de Investigación de Euskal Irrati Telebista:
La sèrie es va emetre durant el 1992 i el primer semestre del 1993. Títol: *Lehenengo musuak*. La sèrie es va emetre doblada a l'èuscar. La seva quota mitjana de pantalla va ser del 15%.
- Produccion allea de la Television de Galicia:
La sèrie es va emetre doblada al gallec. Títol: *Primeiros bicos*. Música

original. Noms propis originals. Hi ha un assessor lingüístic que treballa en col·laboració amb els traductors i dobladors. Els índexs d'audiència donen com a resultat una quota mitjana de pantalla del 24%.

— Departamento de Audiencia de Telemadrid:⁴

Primeros besos es va emetre durant l'any 1992 i part del 1993. L'índex d'audiència del 23 d'octubre del 1992 va ser del 19%.

— Departament d'Audiència del Canal 9:

Primeros besos va mantenir un índex d'audiència del 20,7%.

— Gabinet d'Investigació i Audiència de TV3:⁵

La sèrie *De què vas?* va tenir el dia 23 d'octubre del 1992 un índex del 13,8%.

Les diferències en matèria de política lingüística, les diverses solucions a les quals s'arriba, especialment en el cas de les versions espanyola i catalana, ens fan plantejar-nos la necessitat d'analitzar quines són les estratègies de doblatge, quins són els factors que intervenen en el resultat final i en quina mesura el llenguatge es veu afectat per aquestes decisions que ultrapassen el que és merament cultural.

4.3. Estratègia general de les versions espanyola i catalana

L'anàlisi de nombrosos capítols de la sèrie *Premiers baisers* ens permet formular com a hipòtesi de treball que la estratègia general de la versió catalana és l'adaptació de la sèrie francesa a la cultura i llengua d'arribada. La música, els noms dels protagonistes, el nom de la cafeteria... tot ha estat "catalanitzat", ja que consideren que l'adaptació serà ben rebuda pel públic. Un dels elements que possibilitarà aquesta identificació és l'intent d'introduir el llenguatge que els joves catalans utilitzen quotidianament.

Si l'estratègia de la versió catalana és la de "catalanitzar" la sèrie, l'espanyola no es planteja aquesta necessitat, i la seva versió podria considerar-se més "literal". Les diferències de plantejament comporten, doncs, estratègies diverses. Així, a la versió espanyola, els protagonistes mantenen els noms, tot i que alguns pateixen adaptacions fonètiques (Isabel, Luc...). La banda sonora original ha estat substituïda per cançons de grups de música pop espanyola, conegudes pels joves. El títol, *Primeros besos*, és una traducció literal de l'original. El llenguatge, resulta excessivament estàndard, com una reducció de les expressions col·loquials i amb solucions fins i tot, en alguns casos, prou desafortunades (PRESES 6, 11, 16, 46).

En la versió catalana, s'han adaptat alguns aspectes de la sèrie a la cultura catalana, canviant la banda sonora: la música que podem sentir pertany a grups de rock català molt coneguts per tots els joves. El títol de l'obra, *De què vas?*, és tot un símbol: aquesta expressió tan pròpia del llenguatge juvenil (Vigara Tauste, 1980) apareix al llarg de tota la sèrie (PRESES 28, 34, 38).

Els noms dels protagonistes són: Isabel, Lluç, Josep, Francesc, Justina, Anna... i la cafeteria té un caire més personal, ja que té el seu nom propi: La Granja.

4.4. *Microanàlisi*

4.4.1. *El registre col·loquial*⁶

L'expressió “món col·loquial” (Payrató, 1990) resulta útil com a terme genèric per a referir-se a un àmbit d'ús de la llengua, constituït per un conjunt de situacions molt heterogènies, però amb suficients punts en comú per agrupar-les de manera coherent.

El món col·loquial és en principi oral i informal, i s'identifica en part amb la vida quotidiana, entesa com un conjunt d'activitats que es duen a terme de forma regular, ordinària, no excepcional.

La variació és inherent a l'ús del llenguatge. Les llengües varien en funció del temps, de l'origen geogràfic i social dels parlants i dels contextos en els quals s'utilitzen: és el tipus de variació que s'anomena *contextual, funcional o estilística*, la que es posa de manifest quan s'analitza la llengua i els contextos d'ús. És aquest tipus de varietat, doncs, el que ens duu a parlar de varietats funcionals o registres de la llengua, entre els quals té un lloc destacat el *registre col·loquial*.⁷

Ens interessa, per tant, destacar la noció de *registre*, definint-lo com a estil lingüístic, apropiat a uns temes, uns interlocutors i unes finalitats. Seguint Hatim-Mason (1990), hi ha tres tipus de variació pel que fa al registre:

- el camp del discurs, el qual fa referència al tema que tracta. En el nostre cas, els temes quotidians.
- el mode del discurs, que es refereix al mitjà de l'activitat lingüística. La principal distinció aquí és entre discurs parlat i discurs escrit. En el cas de la sèrie televisiva, seria un “oral espontani” fictici, perquè en realitat es tracta d'un “escrit per ser dit com si no estigués escrit”.
- el tenor del discurs planteja la relació entre l'emissor i el receptor. Indica el grau de formalitat o informalitat de l'acte comunicatiu. En el cas de *Premiers baisers*, podríem definir-lo com a informal, perquè es tracta de converses de cafè entre joves.

Considerem que el llenguatge de *Premiers baisers* pertany a aquest registre, perquè “intenta” oferir la il·lusió de la realitat, encara que, com veurem, aquest caràcter escrit (Gregory i Carroll, 1978) marcarà “l'oralitat fictícia” del guió i de les diferents versions. Així doncs, admitem que hi ha una col·loquialitat escrita. El registre col·loquial existeix a totes les llengües i actua com a nucli de la competència lingüística del parlant, constituint una varietat estilística imprescindible.

En analitzar la sèrie ens vam adonar que, a pesar del seu caràcter estàndard, calia tenir en compte la presència de l'argot juvenil. Una altra qüestió havia de ser intentar esbrinar si es mantenia aquesta presència de la mateixa manera a les versions doblades a l'espanyol i al català.

4.4.2. *El llenguatge dels joves*

Té, en general, una orientació al plaer i al joc en contrast amb la responsabilitat de la vida adulta. Es caracteritza pel seu èmfasi estètic, reflectit en la música, la indumentària i el llenguatge. La comunicació és un fi en si mateixa. L'acció lúdica es manifesta pel recurs a la ironia i a l'afectivitat en el llenguatge. Autors com ara Borrell (1986) afirmen que el llenguatge juvenil mostra una actitud de plaer (*joie*) en desfigurar (*triturer*) les paraules, tant des del punt de vista del significat, com del significatiu. El llenguatge juvenil tendeix a la polisèmia, ja que açò permet que amb poques paraules siga possible construir un llenguatge fortament contextual i molt apte per a la relació interpersonal. Aquest tret aproxima el llenguatge juvenil al caràcter de grup propi dels argots. Hi ha una devaluació dels usos lingüístics, una tendència al disfemisme, mitjançant la utilització d'expressions col·loquials i veus subestàndards, moltes vegades tretes d'ambients marginals. L'adopció de préstecs és molt freqüent: veus marginals, però també anglicismes, recuperació de veus antigues o del llenguatge "passota", *parler branché*... És freqüent afirmar que a causa de la seua transitorietat i de la creació de noves formes per les successives generacions, aquesta acció lingüística no produeix efectes d'importància en els sistemes lingüístics generals. No obstant això, Navarro (1976) parla de la indubtable influència del llenguatge juvenil en el llenguatge general, motivada per la presència més forta dels joves en la societat actual. Borrell (1986) insisteix en aquesta apropiació del lèxic juvenil per generacions d'edat adulta, i Rodríguez González (1989) considera com a fet rellevant que els llenguatges marginals hagen incorporat un ampli cabdal de veus a la llengua popular i a la parla col·loquial de tots els grups socials.

4.4.3. *Anàlisi d'alguns problemes de traducció*

El principal problema és la diferent utilització que cadascuna de les tres versions fa del registre. En efecte, ens trobem de vegades amb exemples de l'original argòtics, que són traduïts al castellà (no al català, normalment) amb registre neutre. D'altra banda, el català tendeix quasi sempre a utilitzar expressions més col·loquials que les de l'original. El castellà, per la seva banda, llevat d'alguna excepció, com ara veurem, utilitza quasi sempre un registre neutre, i fins i tot, de vegades, formal, a causa de l'excessiva literalitat de la traducció. Vegem-ne alguns exemples:

a) Francés no col·loquial - català col·loquial - castellà no col·loquial

TAKE 2

Justine Mais tu sais, il a l'air très amoureux.
 Està penjat per tu.
 Parece que está muy enamorado.

TAKE 17

Annette Qu'est-ce qui se passe?
 Què coi et passa?
 ¿Qué te pasa?
 Annette Oh là là! La chance qu'elle a!
Ostres! Quina sort, la tia!
 ¡Oh! ¡Una chica con suerte!

TAKE 20

Justine ...je connais Jérôme suffisamment bien pour te dire qu'il y a quelque chose qui cloche.
 ...jo conec el Josep com si l'hagués parit i et dic que alguna cosa no rutlla.
 ...yo conozco a Jérôme lo suficiente para saber que algo anda mal.

TAKE 62

Annette ...on peut rien faire.
 ...ho tenim fotut.
 ...no hay nada que hacer.

b) Francés col·loquial - català col·loquial - castellà no col·loquial

TAKE 4

Annette Il est... vachement fou d'avoir perdu sa Justine...
 Deu estar penjat per la seva Justina...
 Está lamentándose de haber perdido a su Justine...

TAKE 20

Justine ...je connais Jérôme suffisamment bien pour te dire qu'il y a quelque chose se qui cloche.
 ...jo conec el Josep com si l'hagués parit i et dic que alguna cosa no rutlla.
 ...jo conozco a Jérôme lo suficiente para saber que algo anda mal.

TAKE 51

Jerôme Ça je te l'avais dit, ça ferait louche.
 Ja et vaig dir que cantaria molt.
 Ya te lo había dicho yo.

Adeline Moi, je m'en fiche.
 Se me'n fot.
 Qué más nos da.

c) Francés no col·loquial - català col·loquial - castellà col·loquial

TAKE 24

Justine Tu ne peux pas laisser Jérôme comme ça!
 No pots deixar tirat el Josep!
 No puedes dejar tirado a Jérôme!

4.4.4. L'argot a la versió catalana

Hem tractat de sistematitzar algunes de les característiques pròpies del llenguatge col·loquial juvenil, basant-nos en els fenòmens presents en la versió catalana. Comparant aquests resultats amb els que trobem a les versions francesa i espanyola, podem comprovar com el registre de la versió catalana conté un índex més elevat d'elements argòtics:

— Aspectes morfosintàctics:

1. Desplaçaments sèmics en l'expressió de la qualitat:
 Ex: *pal amorós* (PRESA 6); *mal rotllo* (PRESES 19, 28), *moto genial* (PRESA 49)
2. Expressió de la qualitat: *super-* en el llenguatge juvenil augmenta ostensiblement els seus índexs de freqüència:
 Ex: (PRESES 3, 5, 12, 14, 16, 18, 36, 49, 50): *Il va être super content!*; *És superenrotllat i diu coses supermaques; però és superlleig, ...em fot fàstic; ...es súper hacer sufrir a un chico.*

— Morfosintaxi verbal:

1. Verbs que en la llengua estàndard funcionen en estructures intransitives, en la llengua juvenil ho fan com a estructures quasi-atributives: anar de + substantiu/adjectiu: *De què vas?*
2. Estructures transitives es transformen en intransitives: *deu estar enrotllat amb una tia* (PRESA 5); *està penjat per tu* (PRESA 4); *s'ha penjat del cavall* (PRESA 20); *...muntar-nos-ho perquè la deixi* (PRESA 22).
3. Metàbasi:
 - adjectiu per substantiu: “els vells/tus pares/les parents” (PRESA 54)
 - substantiu per adjectiu: “un merda” (PRESA 58)
 - adjectiu per adverbi: “genial !” (PRESA 5)

— Aspectes lèxico-semàntics:

1. Les àrees d'interès:

Casado (1988) assenyala els següents àmbits:

a) Activitats humanes: intel·lectual: *et mengis el coco* (PRESA 15), volitiva: *No em mola gens jugar sola* (PRESA 1), *Tu al·lucines, tia* (PRESA 19), *Jo també he flipat* (PRESA 25)

b) Activitats comunes: *penjat per la seva Justina* (PRESA 4), *Els tios van bojós per mi* (PRESA 8)

2. Anglícismes: *flipar, al·lucinar, cavall, flipper, dealer...*

3. Una característica exclusiva del francès és la reducció de les expressions col·loquials: *T'as remarqué?* (PRESA 8); *t'es dans tes pensées* (PRESA 15); *Tu viens pas avec nous à la cafet?* (PRESA 12).

Aquestes breus indicacions, síntesi d'una anàlisi més exhaustiva que estem duent a terme en altres treballs, ens permeten ja entreveure com hi ha una certa gradació entre les versions francesa, espanyola i catalana, pel que fa a la presència del registre col·loquial, relacionat directament amb l'estratègia d'adaptació a les corresponents llengües d'arribada. L'opció presa pel traductor espanyol el duu a mantenir la mateixa estandardització del llenguatge que apareix a la versió original, mentre que la versió en català té més elements propis del registre col·loquial juvenil.

Ens centrarem ara en la versió catalana, basant-nos de forma especial en les consideracions fetes per la traductora de la sèrie i un membre de l'equip de la Unitat d'Assessorament Lingüístic de TV3. Les seves aportacions aniran confirmant i matisant els nostres comentaris i esbossaran les nostres conclusions.

a) Pel que fa al lèxic, la traductora ens va dir:

No em vaig trobar amb gaires problemes pel que fa al lèxic. La sèrie és molt senzilla i força repetitiva. [...] Hi ha, és clar, argot, però sempre molt suau. [...] Les al·lusions a la cultura francesa són, també, poques, comparant amb altres sèries i pel·lícules. [...] De fet, l'únic problema de llenguatge va ser que, a la Televisió de Catalunya es va decidir de transformar la sèrie, frenant una mica l'element més "tou" o "cursi" típicament francès amb un llenguatge més actual (...) i amb una música més moderna, més dura. El fet de catalanitzar els noms respon a la voluntat d'acostar la sèrie a la gent jove d'aquí. [...] L'argot era el mínim possible, perquè els francesos sempre en fan servir. Això sí, molt universal, ple d'anglícismes. Hem de suprimir-ho perquè la televisió catalana té voluntat d'exemplaritat amb la llengua.

En aquest mateix sentit, l'assessor lingüístic ens deia:

Amb la sèrie *De què vas?* s'ha establert una mena de convenció: com que l'estàndard sembla que ja s'està assolint pot començar a pensar-se en una necessitat d'obrir el llenguatge i en la possibilitat de donar registres més variats i que es troben al carrer.

b) Pel que fa al públic, ens van comentar:

El que interessa de la sèrie és justament el públic, probablement més jove que els protagonistes [...] Els interessa que hi haja històries quotidianes, de relació amb els pares, de flirteig, d'enamorament, de música, etc.

S' intenta, doncs, acostar la sèrie al públic d'aquí mitjançant:

El canvi de títol (un de modern, en argot jove, en lloc d'un sentimental, *De què vas?*, títol reclam), de música (més moderna, més dura; en lloc de la música romàntica tipus F. Hardy, la música de Lax'n'Busto), de noms.

Per la seva banda, l'assessor ens deia:

Potser la qüestió és si la sèrie és més creïble així. Tot i que encara no sabem la resposta de l'oient, sembla que serà positiva. En qualsevol cas, TV3 en les sèries juvenils, intenta de fer un tipus de doblatge diferent.

c) Pel que fa al plantejament sociolingüístic la traductora insisteix en la idea que “una diferència important de les dues versions són els condicionants polítics i culturals de la televisió catalana, que controla molt més el llenguatge, la traducció i la correcció.” I l'assessor afirmava: “el plantejament sociolingüístic és agafar una sèrie i catalanitzar-la al màxim.”

5. CONCLUSIONS

Després d'aquesta anàlisi, podem establir les següents conclusions:

1. El context polític determina en gran manera el doblatge de sèries a la TV3 i en aquest sentit podríem considerar el nacionalisme com a estratègia de traducció; ja hem vist que existeix una apropiació d'elements de la cultura francesa. Podem dir, doncs, que la sèrie ha estat “catalanitzada”, amb la finalitat de crear la il·lusió que som davant d'un producte autòcton. Hem vist també que aquesta “adaptació” no existeix, o almenys existeix de manera molt més diluïda, en el cas espanyol.
2. El paper de l'audiència als mitjans de comunicació és molt important. L'estratègia de la versió catalana ha estat connectar amb el públic jove, destinatari del producte. La traducció, doncs, s'ha fet en funció d'aquest públic. Per això, s'han adaptat la música, els noms i tot allò relacionat amb el llenguatge.
3. L'intent d'acostar-se a la llengua dels joves és ben palès. Si en la versió espanyola es tendeix a una estandardització del llenguatge, molt semblant a la de la versió original, en la versió catalana es detecta una presència més forta de l'argot. Pensem que es tracta d'una estratègia d'identificació, l'objectiu de la qual podria ser fixar un argot que a hores d'ara no està definit.

NOTES

1. No pretenem donar un llistat exhaustiu de tota la bibliografia existent sobre el doblatge, sinó més aviat oferir un índex orientatiu d'alguns dels estudis més representatius sobre aquest tema:

— Estudis realitzats a l'estat espanyol:

KAHANE, E. (1990): «Los doblajes cinematográficos: trucaje lingüístico y verosimilitud». *Parallèles*, 12. *Cahiers de l'École de Traduction et d'Interprétation*. Ginebra. p. 115-120; YZARD, N. (1992): *La traducció cinematogràfica*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació; MAYORAL, R. (1990): «El lenguaje en el cine». *Claquette*, 1, p. 43-57.

— Estudis realitzats a l'estranger:

a) Doblatge i televisió: EBU (1987): Col·loqui sobre la traducció de programes a la televisió. Diversos articles; LUYKEN, G. M. (1991) *Vaincre les barrières linguistiques à la télévision. Doublage et sous-titrage pour un public européen*. Manchester: Institut Européen de la Communication; DELABASTITA, D. (1985): «Translation and mass-communication: film and TV translation as evidence of cultural dynamics». *Babel*, 35-4. p. 193-218.

b) Traducció cinematogràfica: CATTRYSSSE, P. (1992): *Pour une théorie de l'adaptation filmique. Le film noir américain*. Berna: Peter Lang; MILOSZ, A. (1981): «Traduction et adaptation de textes filmiques destinés aux besoins de la cinématographie», dins KOPCZYNSKI (eds.) (1982): *The Mission of the Translator Today and Tomorrow*, Actes del IX Congrès Mundial de la FIT, Varsòvia: Polska Agencia Interpress, p. 352-356.

c) Doblatge i nacionalisme: DANAN, M. (1993): «Dubbing as an expression of nationalism». *Meta*, XXXVI-4, p. 606-614

d) Estudis sistemàtics i descriptius del doblatge: GORIS, O. (1991): *À la recherche de normes pour le doublage. État de la question et propositions pour une analyse descriptive*. Tesina de Llicenciatura. Universitat Catòlica de Lovaina.

e) La traducció cinematogràfica. Obres generals: CARY, E. (1960): «La traduction totale». *Babel*, v. 3 n. 6, p. 110-115; CARY, E. (1985): «Comment s'effectue le doublage cinématographique?», dins *Comment faut-il traduire*. Lille: Presses Universitaires de Lille; CAILLÉ, P. F. (1960): «Cinéma et traduction. Le traducteur devant de l'écran». *Babel*, v. 3 n. 6 p. 103-109; CATTRYSSSE, P. (1992): «Film (Adaptation) as translation: Some methodological proposals», *Multilingua*, v. 4 n. 1, p. 53-70; FODOR, I. (1976): *Film Dubbing: Phonetic, Semiotic, Esthetic and Psychological Aspects*. Hamburg: Buske Verlag; FODOR, I. (1991): «Problèmes du doublage du point vue théorique», *Cinema & Literature*, Col·loqui, Brusel·les: VUP-PRESS; (1960): *Babel*, 3, 6. n. especial sobre «Cinéma et traduction».

f) Doblatge i postsincronització: POMMIER, C. (1960): *Doublage et postsynchronisation*. Paris: Éditions Dujarric; DELMAS, C. (1977): «Les traductions synchrones» dans Horguelin, P. A. (ed.). *La Traduction, une profession*. Montréal. Conseil des Traducteurs et Interprètes du Canada, p. 413-419.

g) Doblatge versus subtitulació:

1. Defensa del doblatge: CAILLÉ, P. F.(1960): «Cinéma et traduction: Le traducteur devant l'écran. Le doublage. Le sous-titrage», *Babel*, p. 103-109; LACOURBE, R. (1977): «Pour une réhabilitation du doublage», *Écran*, 63, p. 41-45.
 2. Postura neutral: MOSKOWITZ, K. (1979): «Subtitling vs Dubbing». *Take One*, 7. n. 5, p. 4.
 3. En contra del doblatge: GAUTIER, G. L. (1981): «La Traduction au cinéma: nécessité et trahison». *La Revue du Cinéma*, 363, p. 101-118.
2. En aquest apartat, ens basarem principalment en els treballs realitzats per FABRI, M. (1991): *La nuova Spagna. Cinema e televisione*; YSARD, N. (1992): *La traducción cinematográfica*, i DANAN, M. (1993): «Dubbing as an expression of nationalism».
 3. La sèrie *Premiers baisers* va ser adquirida inicialment per Telemadrid a l'empresa francesa A. B. Productions, i distribuïda posteriorment pel circuit de les televisions autonòmiques. A Catalunya, la sèrie es va emetre doblada al català, al País Basc, doblada a l'èuscar, a Galícia es va fer el mateix amb el gallec i, al País Valencià, es va emetre en espanyol. Tot açò respon a una voluntat política determinada en cadascuna de les comunitats, especialment en aquelles que tenen dues llengües oficials. En cap cas es va emetre en versió original, encara que hem de dir que TV3 i Canal 9 oferien la possibilitat del sistema dual. Açò ens remetria de nou al problema de l'elecció entre doblatge i subtitulació.
 4. Els estudis Telson, de Madrid, que van efectuar el doblatge a l'espanyol, ens van facilitar una sèrie de dades suplementàries: en els doblatges que es fan a l'espanyol, la figura de l'assessor lingüístic es veu substituïda per un supervisor de TVE, que es limita a donar una sèrie de directrius generals. El director de doblatge de cada sèrie té un paper molt important.
 5. Totes les dades facilitades per la traductora de la sèrie i per un dels membres de l'equip d'assessorament lingüístic de la TV3 seran analitzades posteriorment.
 6. Per a l'espanyol, recomanem RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, F. (1989). «Bibliografía sobre comunicación y lenguaje juvenil», dins RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, F. (ed.). *Comunicación y lenguaje juvenil*. Madrid: Fundamentos, p. 305-333; VIGARA TAUSTE, A. M. (1980) *Aspectos del español hablado*: Madrid. SGEL. Com a diccionaris d'argot: OLIVER, J. M. (1987). *Diccionario de argot*. Madrid: SENA. Per al català: PAYRATÓ, LL. (1990). *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València.: Universitat de València; VINYOLES, J. J. (1978). *Vocabulari de l'argot de la delinqüència*. Barcelona. Millà; LÓPEZ DEL CASTILLO, L. (1976). *Llengua estàndard i nivells de llenguatge*. Barcelona: Laia. Per al francès: BLANCHE-BENVENISTE (1987). *Le français parlé*. Paris: Didier-Érudition; GADET, F. (1989). *Le français ordinaire*. Paris. Armand Colin; LE BRETON, A. (1986). *Argotez, argotez*. Paris: Vertiges-Carrère. Com a diccionaris: COLIN, J. P. (1992). *Dictionnaire de l'argot*. Paris: Larousse.
 7. Les característiques que permeten d'identificar els textos es podrien dividir en dos grups:
 - a) Trets que associen el text amb característiques dels parlants: en el cas de la sèrie que analitzem serien el seu origen geogràfic, temporal i social (v.o: París, època actual, classe mitjana alta).

- b) Trets que associen el text amb el context, amb la situació d'ús: canal oral (encara que és una situació fictícia, ja que els diàlegs estan prèviament escrits; són textos escrits per a ser dits), informal i els temes són els propis de la vida d'uns joves que van al mateix institut.

Així doncs, tenim una variació diacròncia, diafàsica i diastràtica, encara que les variacions poden fonamentar-se també en diferències com ara el sexe, l'edat, l'ètnia o fins i tot la religió.

BIBLIOGRAFIA

- BORRELL, A. (1986): «Le vocabulaire jeune. Le parler branché. Création ou récréation lexicale?». *Cahiers de lexicologie*. XLVIII-I.
- BALASZ, E. (1979): *Le cinéma. Nature et évolution d'un art nouveau*. Paris: Payot.
- GREGORY, M.; CARROLL, S. (1978): *Language and Situation. Language Varieties and their Social Contexts*. Londres: Routledge & Kegan Paul. Trad. cast.: *Lenguaje y situación. Variedades del lenguaje y sus contextos sociales*. México: Fondo de Cultura Económica (1986).
- CASADO VELARDE, M. (1988): *Lenguaje y cultura*. Madrid: Síntesis.
- HATIM, B.; MASON, I. (1990): *Discourse and the Translator*. Nova York: Longman.
- RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, F. (ed.) (1989): *Comunicación y lenguaje juvenil*. Madrid: Fundamentos.
- VIGARA TAUSTE, A. M. (1980): *Aspectos del español hablado*. Madrid: SGEL.

ANNEX

Capítol 62

PREMIERS BAISERS “Le remède”
 PRIMEROS BESOS “El remedio”
 DE QUÈ VAS? “El remei”

PRESA 1:

Annette: Je joue seulement si je joue pas seule!
 No em mola gens jugar sola!
 ¡Si voy a jugar sola no juego!
 Annette: Il est moche
 És horrorós!
 Es muy feo

PRESA 2:

Justine: Oh, moi, je le trouve sympa!
 Jo el trobo simpàtic.
 A mí me parece muy majo.
 Justine: Mais tu sais, il a l'air très amoureux.
 Està penjat per tu.
 Parece que está muy enamorado.
 Luc: Il va être super content!
 Li molarà molt!
 ¡Se pondrá contento!

PRESA 3:

Annette: ...j'aime bien faire souffrir un garçon.
 ...em mola fer patir un tio.
 ...es súper hacer sufrir a un chico.

PRESA 4:

Annette: Il est... vachement fou d'avoir perdu sa Justine...
 Deu estar... penjat per la seva Justina...
 Está.... lamentándose de haber perdido a su Justine...

PRESA 5:

Jean: Super!
 Què guai!
 ¡Genial!

Luc: À mon avis, il y a une histoire de filles là-dessous...
 Per mi que deu estar enrotllat amb una tia...
 En mi opinión... hay una chica detrás de todo...

PRESA 6:

Luc: Bah, après un chagrin d'amour... quand un garçon va mieux, ça veut dire qu'il a retrouvé l'âme soeur...
 Mira, después d'un pal amorós... si un tio està millor és que n'ha trobat un altra...
 Después de un mal de amor... cuando un chico está mejor... es que ha encontrado otro amor.

PRESA 8:

Annette: Il va recommencer avec son amour... T'as remarqué? Je les rend folles à ce moment, les garçons!
 Que em sortiria amb el rotllo del seu amor... T'hi has fixat? Els tios van bojós per mi!
 Que me dará la lata otra vez con su amor... ¿Te has fijado? Últimamente los vuelvo locos.

PRESA 11:

Jerôme: Salut, bonjour!
 Hola, maques!
 ¡Hola, repollitos!
 François: Salut, les filles!
 Hola, ties!
 ¡Hola, chicas!

PRESA 12:

François: Super!
 De primera!
 ¡Súper!
 Jérôme: Super... bon, ben, vous m'excusez, il faut que je vous laisse...
 Molt bé, perdoneu-me, haig de tocar el dos...
 Súper... Bueno, perdonad pero tengo que dejaros...
 Justine: Tu viens pas avec nous à la cafet?
 No vols venir a la Granja?
 ¿No vienes con nosotros al café?

PRESA 14:

Jerôme: ...t'es super...
 ...ets superguai...
 ...eres súper...

Annette: ...au cas où ça serait, où?
 ...si canviés de rotllo ja ho saps...
 ...pero si se vuelve a abrir...

PRESA 15:

Annette: ...t'es dans tes pensées...
 ...et mengis el coco...
 ...estás pensando...

PRESA 16:

Annette: Il est tellement gentil, il dit de choses tellement belles,... mais il est tellement moche... je ne peux pas m'y faire!
 És superenrotllat i diu coses supermaques, però és superlleig, em fot fàstic.
 Es tan amable... y, dice cosa tan bonitas... pero es tan feo... no me acostumbro.

Annette: Mais qu'est-ce qui t'arrive?
 Però què et passa, tia?
 ¿Pero qué te pasa?

PRESA 17:

Annette: Qu'est-ce qui se passe?
 Què coi et passa?
 ¿Qué te pasa?

Annette: Oh là là! La chance qu'elle a!
 Ostres! Quina sort, la tia!
 ¡Oh! ¡Una chica con suerte!

PRESA 18:

Justine: J'espère que c'est pas une de ces filles qui va lui faire perdre la tête!
 Espero que no sigui una mala bèstia que li faci perdre el cap!
 Espero que esa chica no le haga perder la cabeza...

Justine: ...une fille super...
 ...una tia com Déu mana...
 ...una súper...

PRESA 19:

Annette: Non, non, tu te fais de soucis bêtement.
 No, tu al·lucines tia.
 No, deja de preocuparte ya...

Justine: ...on a un ami qui donne le barras et toi, ce que tu penses c'est continuer tranquillement tes petites affaires...
 ...el nostre amic té un mal rotllo i tu continues pensant tranquil·lament en les teves coses...
 ...un amigo está en apuros, y tú... tan tranquila, con tus cosas sin importancia...

Annette: Tu te fais des idées...
Són imaginacions teves...
Tienes unas ideas...

PRESA 20:

Justine: ...je connais Jérôme suffisamment bien pour te dire qu'il y a quelque chose qui cloche.
...jo conec el Josep com si l'hagués parit i et dic que alguna cosa no rutlla.
...Yo conozco a Jérôme lo suficiente para saber que algo anda mal...
Justine: ...terrible.
...una bruixa
...terrible.
Justine: ...Jérôme est sûrement drogué.
...Sí, segur que s'ha penjat del cavall.
...Sí, ... Jérôme está drogado.

PRESA 21:

Justine: Ouais, il est bien coiffé, mais ça, ça cache mauvaise mine...
Sí, va ben pentinat, per dissimular que està fotut...
Sí, bien peinado, pero el pobre tiene mala cara...

PRESA 22:

Justine: On ne peut pas laisser Jérôme comme ça, sans l'aider.
No podem passar del Josep tal com està.
No podemos dejar así a Jérôme, sin ayuda.
Justine: ...et puis après on s'arrangera pour qu'il la quitte...
...i després... muntar-nos-ho perquè la deixi.
...y después... conseguir que la abandone.
Annette: Oh là là!
Ostres!
¡Oh!
Annette: SOS Drogue.
Servei de Desintoxicació.
SOS Droga.

PRESA 24:

Justine: Tu ne peux pas laisser Jérôme comme ça!... Tu dois l'aider.. alors, débrouille-toi pour savoir.
No pots deixar tirat el Josep... l'has d'ajudar... Afanya't, vull saber què passa.
No puedes dejar tirado a Jérôme. Tienes que ayudarlo. Arréglatelas para enterarte.

PRESA 25:

François: Tu rigoles?
Al·lucines?
¿Bromeas?

Annette: Moi aussi, ça m'étonne.
Jo també he flipat.
A mí también me extrañó.

Annette: ...il a une sale tête.
...fa mala cara.
...tiene una cara horrible.

PRESA 26:

Annette: les dealers
els camells
los traficantes

François: ...c'est Jérôme qui avait décidé de leur faire peur.
...va ser el Josep qui els va fer fugir per comes.
...fue Jérôme quien decidió asustarlos...

PRESA 27:

Annette: ...et qu'il joue plus jamais au flipper? Qu'il prend pas un seul pot à la cafet?
...que no vulgui jugar a la màquina? Que no vingui a fer el toc a la Granja?
¿Y que no juegue al flipper? Y que nunca tome nada en el café..

PRESA 28:

Annette: Mais, François, tu rigoles?
Francesc, de què vas, tio?
Pero François, eso no es posible...

Annette: À nous deux, je crois qu'on va pouvoir sortir Jérôme du lard.
Tu i jo el podem ajudar a sortir d'aquest mal rotllo.
Entre los dos podríamos ayudar a Jérôme a salir de esto.

PRESA 29:

François: C'est terrible.
Quin pal!
Es horrible.

PRESA 30:

Annette: On laissera pas notre meilleur copain sombrer dans la drogue.
No deixarem que el nostre millor amic s'enfonsi amb les drogues.
No dejaremos a nuestro amigo hundirse en la droga.

PRESA 31:

Annette: Ouais, ouais, enfin, doucement...
Bé, més o menys...
Muy bien, pero despacio..

PRESA 34:

Justine: Annette, t'es folle! Tu vas raffoler Roger!
De què vas, ets boja! Vols que el Roger sospiti?
¡Annette, estás loca! ¿Quieres volver loco a Roger?

PRESA 36:

Jerôme: Salut, les filles, ça va?
Hola, ties, com va?
Hola, chicas, ¿qué tal?
Jerôme: Super!
Superbé!
Súper!
Annette: ...mais t'as mauvaise mine...
...però no fas bona cara...
...pero tienes mala cara...

PRESA 37:

Justine: Alors!
Canta!
¡Habla!
François: Jérôme est vraiment dans le cendras!
El Josep té un mal rotllo.
Está metido en asuntos turbios.

PRESA 38:

Justine: Dis-nous le vite, alors!
Digue'ns de què va, almenys!
Cuéntalo deprisa, entonces...

PRESA 40:

François: type
home/paio
tipo

PRESA 41:

François: Jérôme a vendu sa moto!
El Josep s'ha venut la moto!
Ha vendido su moto!

Annette: Oh non, c'est affreux!
 Ostres, quin horror!
 ¡Oh, no, es horrible!

PRESA 42:

François: ...avec des billets à la main!
 ...amb la pasta a la mà!
 ...con un fajo de billetes!

PRESA 44:

Justine: Tu comprends?
 Ho lligues?
 ¿Lo comprendes?

Luc: Soit pas bête!
 No t'amoïnis!
 No seas boba...

Annette: ...tout le monde peut... suffit dire oui, bêtement!
 ...tothom pot... si un dia dius que sí, ja estàs fotut!
 ...sólo basta con decir sí un día tonto...

PRESA 46:

Annette: ...il est énervant...
 ...em posa malalta...
 ...es enervante...

François: ...si tu crois qu'à la quatrième j'avais pas une baisse de forme!
 ...és normal que a la quarta hagi començat a fer figa...
 ...así que a la cuarta estaba en baja forma...

PRESA 47:

Annette: Ah, toi, ne parles pas!
 Tu tanca la boca!
 ¡No me vuelvas a hablar!

Annette: Jérôme n'a pas pu tomber dans la drogue!
 El Josep no es pot quedar penjat de les drogues!
 Jérôme no puede estar drogándose!

PRESA 49:

Adeline: (G)Dis-donc, t'as les moyens!
 Caram, sí que tens pasta!
 Vaya, qué montón de pasta.

Jerôme: Non, je touche une autre demain, j'ai fait un super affaire et en plus, pour le prix de la mienne, j'ai trouvé une d'occasion génial!
 No, demà en lligaré una altra. És una ocasió fabulosa. Pel mateix preu, una moto genial!
 No, mañana recojo otra... he hecho un súper negocio... por el precio de la mía... he encontrado una mejor...

PRESA 50:

Jerôme: Je te trouve super mignone.
 Et trobo supermaca.
 Me pareces preciosa.

PRESA 51:

Jerôme: Ça je te l'avais dit, que ça ferait louche.
 Ja et vaig dir que cantaria molt.
 Yo te lo había dicho yo...
 Adelina: Moi, je m'en fiche.
 Se me'n fot.
 Qué más nos da.

PRESA 54:

Annette: François est parti à la recherche du dealer pour lui casser la figure.
 El Francesc ha anat a buscar el camell per fer-li una cara nova.
 François se ha ido a buscar al traficante para partirle la cara.
 Annette: les parents
 els vells
 tus padres

PRESA 57:

Roger: Comme si c'était mon genre!
 Com si jo fes preguntes!
 Como si ése fuera mi estilo...

PRESA 58:

Annette: un nulle
 un merda
 un tonto

PRESA 62:

Annette: ...on peut rien faire.
 ...ho tenim fotut.
 ...no hay nada que hacer.